

Голові спеціалізованої вченої ради з
розгляду та захисту дисертації на
здобуття ступеня доктора філософії,
доктору юридичних наук,
професору, професору кафедри
адміністративно-правових дисциплін
та публічного управління
Дніпровського державного університету
внутрішніх справ
Сидоренко Наталії Сергіївні

ВІДГУК

офіційного опонента

Лопушинського Івана Петровича,

доктора наук з державного управління, професора, заслуженого
працівника освіти України, завідувача кафедри публічного управління
та адміністрування Івано-Франківського національного технічного
університету нафти і газу на дисертаційне дослідження Бизова Сергія

Сергійовича на тему «Реалізація державної політики формування
національно-патріотичної свідомості та демократичних цінностей молоді
в Україні», подану до захисту в спеціалізовану вчену раду Дніпровського
державного університету внутрішніх справ на здобуття ступеня доктора
філософії з галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування»
за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування»

Ступінь актуальності обраної теми дослідження

Обрана тема дисертаційного дослідження С. С. Бизова є доволі
затребуваною та має низку передумов, що визначають її актуальність і
потребу застосування під час впровадження Стратегії утвердження
української національної та громадянської ідентичності на період до 2030 р.,
оскільки в сучасних умовах російсько-української війни, глобальних
геополітичних викликів та внутрішніх трансформацій українського
суспільства питання формування національно-патріотичної свідомості та
демократичних цінностей серед молоді набуває особливої ваги. Як відомо,
молодь – це стратегічний ресурс держави, носій майбутніх ідей, рішень та
змін. Її світогляд, система цінностей і рівень громадянської активності
безпосередньо впливають на стабільність, розвиток і єдність Української
держави. Саме тому актуальність теми дисертаційного дослідження Бизова
Сергія Сергійовича «Реалізація державної політики формування національно-

патріотичної свідомості та демократичних цінностей молоді в Україні» не викликає сумніву.

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, забезпечено майстерним використанням автором інтегрованого комплексу методів, принципів, підходів як загальнонаукових, так і спеціальних, що дозволило досягти поставленої мети, завдань дослідження та всебічно розглянути проблеми й окреслити шляхи реалізації державної політики формування національно-патріотичної свідомості молоді в Україні.

Обґрунтованість положень, сформульованих у дисертації, підтверджується ґрунтовним аналізом наявних літературних джерел (налічує 299 найменувань) з проблематики державної політики формування національно-патріотичної свідомості та демократичних цінностей молоді. Крім того, достовірність отриманих результатів також підтверджено критичним аналізом та узагальненням великої кількості праць вітчизняних та зарубіжних вчених.

Достовірність отриманих наукових положень, висновків і рекомендацій підтверджується: публікацією чотирьох статей у провідних фахових виданнях України; апробацією отриманих наукових результатів на науково-практичних конференціях, круглих столах (дисертант взяв участь у 4 заходах); у науково-дослідницькій роботі – дисертацію виконано відповідно до: Переліку пріоритетних тематичних напрямів наукових досліджень і науково-технічних розробок на період до 31 грудня року, наступного після припинення або скасування воєнного стану в Україні, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 30 квітня 2024 р. № 476; Тематики наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок на 2025 – 2029 рр., затвердженої наказом МВС України від 21 травня 2024 р. № 326; Тематики наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок Міністерства науки і освіти України на 2022-2026 рр., затвердженої наказом МОН України від 03 лютого 2022 р. № 109.

Новизна наукових положень, висновків і рекомендацій сформульованих у дисертації

У дисертації вирішено важливе наукове завдання щодо теоретико-методологічного обґрунтування концепту державної політики формування

національно-патріотичної свідомості молоді на підґрунті демократичних цінностей та механізмів її реалізації в умовах війни в Україні.

Наукові положення, які найбільшою мірою розкривають новизну дослідження, такі:

уперше:

- обґрунтовано комплекс концептуальних положень щодо реконструкції дизайну системи формування національно-патріотичної свідомості молоді як громадянської чесноти з урахуванням зовнішньо- та внутрішньополітичного контексту та сконструйовано її дескриптивну та прескриптивну моделі.

удосконалено:

- методологічні підходи формування національно-патріотичної свідомості на засадах використання концептуальної дихотомії «націоналізм-патріотизм», обґрунтовано потребу їх синергетичного поєднання в умовах загрози існуванню нації та держави, уточнено поняття «патріотизм», «націоналізм», «національна самоідентифікація», «національна ідентичність», «національно-патріотична свідомість»;

- підходи до визначення етапів інституціоналізації державної політики формування національно-патріотичної свідомості молоді, зокрема визначено її етапи: доінституціональний (1991-2004 рр.); легітимізаційний (2005 – 2009 рр.); дискримінаційний (2009-2013 рр.); революційний (2015 – 2021 рр.); оборонний (2022 р. – донині);

набули подальшого розвитку:

- інтерпретація особливостей формування національно-патріотичної свідомості в демократичних (добровільна національна самоідентифікація) та авторитарних (примус та маніпуляції суспільними настроями) країнах;

- підходи до адаптації французького досвіду у сфері формування оборонної свідомості як складника системи громадянської освіти;

- обґрунтування ціннісних демократичних орієнтирів формування національно-патріотичної свідомості, охарактеризовано види патріотизму, зокрема крайній, стійкий, помірний, обмежений, етичний, конституційний, громадянський.

Повнота викладення основних результатів дисертації в опублікованих наукових працях

Загальні результати дисертації та її основні ідеї, теоретичні положення, рекомендації та висновки опубліковано в трьох статтях у наукових фахових виданнях України, чотирьох тезах за матеріалами науково-практичних конференцій / круглих столів.

Оцінка змісту дисертації, її завершеності та відповідності встановленим вимогам

Аналіз змісту дисертаційного дослідження С. С. Бизова дає підстави стверджувати про оригінальність в частині формулювання мети, об'єкта, предмета, завдань, положень новизни, висновків до розділів, загальних висновків. Зміст анотації відтворює інформацію про методологію дослідження, способи аргументації положень, основні ідеї тексту дисертації, що викладено стисло. Анотація не містить інформації, що була б відсутньою в дисертації.

Виклад матеріалу подається обґрунтовано, розділи дисертації пов'язано між собою, висновки і пропозиції впливають зі змісту, мети та завдань дисертації. Авторські положення й наукові розробки, пропозиції та рекомендації, наведені в роботі, деталізовано дисертантом. Роботу написано державною мовою із дотриманням наукового стилю та використанням у дослідженні спеціальної термінології. Таким чином, тема дослідження, його мета, предмет й об'єкт, перелік поставлених та вирішених завдань, положення наукової новизни, запропоновані автором загальні висновки відповідають чинним нормативним вимогам до наукових робіт такого рівня, а саме до встановлених Вимог до оформлення дисертації, затверджених Наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40 (із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства освіти і науки № 759 від 31 травня 2019 року).

Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності

За результатами аналізу дисертаційної роботи та публікацій автора порушення академічної доброчесності не виявлено.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації

Дисертаційне дослідження С. С. Бизова, як і будь-яка наукова робота, має низку дискусійних питань і положень, що потребують більш детального опрацювання, проте в цілому не знижують наукової цінності дослідження та не впливають на загальну позитивну оцінку виконаної роботи.

1. Насамперед, постає питання щодо обґрунтованості твердження автора про те, що «здатність бачити і розуміти майбутнє є потрібним складником національно-патріотичної свідомості» (с. 27 дисертації). Такий висновок потребує глибшого теоретичного пояснення щодо критеріїв дієвості такої структури в умовах політико-інституційної фрагментації, характерної для трансформаційного етапу розвитку публічного управління в Україні.

2. Крім того, викликає інтерес і, водночас, сумніви теза дисертанта про те, що «національний менталітет – це теоретично обґрунтований, несистематизований погляд на націю, людей, життя людей, духовний образ, звичаї, традиції, емоції, настрої, звички, уявлення, створений під впливом безпосередньої праці, наявних знарядь виробництва та зброї, способу життя» (с. 35 дисертації). Хоча вона виглядає цілком логічною в контексті ціннісного підходу до національно-патріотичної свідомості, однак у роботі дещо недостатньо проаналізовано структуру та динаміку національного менталітету як складного соціокультурного феномену.

3. Оригінальною видається спроба автора встановити відмінності формування національно-патріотичної свідомості в демократичних та авторитарних країнах, при цьому останні світові події потребують деталізації аналізу в контексті функціонування сучасних авторитарних демократій.

4. На наш погляд, доцільно було б проаналізувати роль громадських організацій як зовнішніх драйверів модернізаційних змін у реалізації державної політики формування національно-патріотичної свідомості молоді. Це особливо важливо з огляду на те, що в сучасному демократичному управлінні саме інструменти громадського контролю сприяють підвищенню ефективності заходів, що здійснюються органами державної влади.

5. Не менш дискусійним є й трактування інтеграції трьох секторів системи формування національно-патріотичної свідомості: національного, громадського, інструментально-суб'єктного. У дисертації подається досить оптимістичний сценарій формування національно-патріотичної свідомості молоді та формування в неї демократичних цінностей, однак не враховано виклики, що виникають у контексті збільшення інформаційних та гібридних загроз та поширення російської пропаганди. Ці питання мають важливе значення для вивчення ефективності взаємодії між державним та громадським простором демократичних цінностей.

Утім, виявлені у дисертації дискусійні положення жодним чином не зменшують наукової цінності роботи й свідчать про відкритість теми до дальшого глибокого осмислення, що надає дослідженню Бизова Сергія Сергійовича динамічного потенціалу для дальшої наукового розроблення в межах академічних і професійних студій у сфері публічного управління.

Загальний висновок та оцінка дисертації

Вивчення тексту роботи і публікацій автора надають підстави для висновку, що дисертаційна робота Бизова Сергія Сергійовича на тему «Реалізація державної політики формування національно-патріотичної

свідомості та демократичних цінностей молоді в Україні» є самостійним, завершеним науковим дослідженням.

За своєю актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованості, наукової та практичної цінності здобутих результатів дисертація Бизова Сергія Сергійовича відповідає галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування» та спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування», вимогам нової редакції Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 19 травня 2023 року № 502 «Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України з питань підготовки та атестації здобувачів наукових ступенів» (зі змінами) та вимогам постанови Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (зі змінами), відповідно її автор – Бизов Сергій Сергійович заслуговує присудження ступеня доктора філософії у галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування» за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування».

Офіційний опонент:

Завідувач кафедри публічного
управління та адміністрування

Івано-Франківського національного технічного
університету нафти і газу

доктор наук з державного управління,

професор, заслужений працівник освіти України

«__» _____ 2025 р.

Іван ЛОПУШИНСЬКИЙ

